

Gerechtshof Den Haag

Zaaknummer/rolnummer: 200.344.310/01

Roldatum: 12 november 2024

**Memorie van antwoord in incident tot
tussenkoms althans voeging ex art. 217
Rv**

inzake

Koninklijke Luchtvaart Maatschappij N.V. (KLM)

statutair gevestigd en kantoorhoudende te
Amstelveen;

KLM Cityhopper B.V. (KLC)

gevestigd te Schiphol, gemeente Haarlemmermeer,

Transavia Airlines C.V. (Transavia)

gevestigd en kantoorhoudend te Haarlemmermeer,

Martinair Holland N.V. (Martinair)

gevestigd te Schiphol, gemeente Haarlemmermeer,

Delta Air Lines, inc.

statutair gevestigd en kantoorhoudende te Atlanta,
Verenigde Staten,

TUI Airlines Nederland B.V. (TUI)

gevestigd te Oude Meer en kantoorhoudende te
Rijswijk,

Corendon Dutch Airlines B.V. (Corendon)

gevestigd te Lijnden,

Air Transport Association of America inc. (A4A)

gevestigd en kantoorhoudende te Washington,
Verenigde Staten,

**eiseressen in het incident tot tussenkomst althans
voeging**

advocaat: mr. V.R. Pool

in het geschil tussen:

**De Staat der Nederlanden (ministerie van
Infrastructuur en Waterstaat)**

zetelend te Den Haag,

appellant in de hoofdzaak,

verweerder in het incident,

advocaten: mrs. T.W. Franssen en J.S. Procee

en

**Stichting Recht op Bescherming tegen
Vliegtuighinder (RBV)**

statutair gevestigd en kantoorhoudend te Aalsmeer,

geïntimeerde in de hoofdzaak

verweerder in het incident

advocaat: mr. Ch. Samkalden

1 INLEIDING

1. In het onderhavige incident vorderen KLM, KLC, Transavia, Delta Air Lines, TUI, Corendon en A4A (hierna: KLM c.s.) primair om in het hoger beroep van de Staat en RBV (de hoofdzaak) tussen te komen en subsidiair om zich te voegen aan de zijde van de Staat.
2. Op grond van artikel 217 Rv kan eenieder die belang heeft bij een tussen andere partijen aanhangig geding, vorderen zich daarin te mogen voegen of tussenkomen. Van tussenkomst kan alleen sprake zijn als een partij niet alleen belang heeft bij de interventie, maar tevens een eigen vordering wenst in te stellen tegen (een van) de procederende partijen.¹
3. RBV bestrijdt niet dat KLM c.s. nadelige gevolgen kunnen ondervinden van instandhouding van de vonnissen in eerste aanleg. Uit de toelichting van de luchtvaartmaatschappijen volgt evenwel niet dat er ook sprake is van een daadwerkelijke vordering of zelfstandig vorderingsrecht jegens één van de partijen in de onderhavige procedure. Uit de memorie tot tussenkomst althans voeging blijkt veeleer dat KLM c.s. vernietiging van het tussen RBV en de Staat gewezen vonnis nastreven, en daartoe graag hun eigen argumenten aanvoeren. Daarvoor is het instrument van tussenkomst niet bedoeld.
4. Bij gebreke van een zelfstandige vordering kunnen de luchtvaartmaatschappijen zich, voor zover zij in hun belangen worden geraakt, in de appelprocedure voegen aan de zijde van de Staat, die immers ook vernietiging van het vonnis nastreeft. Ter zake van een mogelijke voeging refereert RBV zich aan het oordeel van het hof. In deze memorie zet RBV nader uiteen waarom de vordering tot tussenkomst door het hof dient te worden afgewezen.

2 DE VORDERING TOT TUSSENKOMST VAN KLM C.S.

2.1 Juridisch kader voor tussenkomst

5. Een partij kan, blijkens het arrest van de Hoge Raad inzake *Fiar/Thuiskopie* uit 2014, in een aanhangig geding vorderen te mogen tussenkomen ex art. 217 Rv als deze partij “een eigen vordering wenst in te stellen tegen (een van) de procederende partijen en voldoende belang heeft zich met dat doel in te mengen in het aanhangige geding in verband met de nadelige gevolgen die zij van de uitspraak in de hoofdzaak kan ondervinden”.² Dat belang kan erin bestaan dat in verband met de gevolgen die de uitspraak heeft, benadeling of verlies van een recht dreigt dan wel de positie van de tussenkomende partij anderszins kan worden benadeeld.³
6. Voor de toelating als tussenkomende partij gelden strengere eisen dan voor de toelating als gevoegde partij.⁴ Snijders noemt dat in zijn commentaar bij artikel 217 Rv begrijpelijk omdat tussenkomst voor (de oorspronkelijke) partijen meer belastend is.⁵ Een terughoudende toepassing van het tussenkomstinstrument is bij nieuwe vorderingen tot tussenkomst in hoger beroep temeer op zijn plaats, omdat partijen als gevolg daarvan

¹ HR 28 maart 2014, ECLI:NL:HR:2014:768 (*Fiar c.s./Thuiskopie*), r.o. 4.1.2.

² HR 28 maart 2014, ECLI:NL:HR:2014:768 (*Fiar c.s./Thuiskopie*), r.o. 4.1.2.

³ GS Burgerlijke Rechtsvordering, art. 217 Rv, aant. 3.

⁴ GS Burgerlijke Rechtsvordering, art. 217 Rv, aant. 3.

⁵ GS Burgerlijke Rechtsvordering, art. 217 Rv, aant. 3.

slechts in één feitelijke instantie over de vordering kunnen procederen. Dat verhoudt zich slecht met het uitgangspunt dat partijen in twee feitelijke instanties kunnen procederen over een vordering - en om die reden een reconventionele vordering eerst in hoger beroep op de voet van art. 353 lid 1 Rv niet is toegestaan.⁶

7. Degene die wil tussenkomen, zou hetzelfde kunnen bereiken door een of meer partijen uit de hoofdprocedure te dagvaarden en vervolgens verwijzing van die nieuwe zaak te vorderen ex art. 220 Rv.⁷ Bij de beoordeling van de vordering tot tussenkomst kijkt de rechter of de partij die tussenkomst vordert, het door hem gestelde recht of belang op zichzelf ook in een afzonderlijke procedure had kunnen inroepen, maar er een redelijke grond voor heeft om zulks in het onderhavige proces te willen doen, mede in aanmerking genomen de belangen van de partijen, tussen wie de reeds aanhangige procedure loopt.⁸ Daarbij is ruimte voor een afweging tussen enerzijds het belang van proceseconomie en het voorkomen van tegenstrijdige beslissingen, en anderzijds het belang van de oorspronkelijke procespartijen om zonder inmenging van derden (en zonder verlies van een instantie) hun procedure zo spoedig mogelijk af te wikkelen.⁹
8. A-G Hammerstein omschrijft tussenkomst in zijn conclusie voor *Fiar/Thuiskopie* als volgt: "Tussenkomst betekent dat een derde partij haar eigen vordering instelt. Dat moet in samenhangende rechtsverhouding uit een oogpunt van proceseconomie mogelijk zijn, maar het compliceert de procedure en dat laatste noopt tot een terughoudende toepassing van art. 217 Rv."¹⁰ Daarbij moet de partij die wenst tussen te komen voldoende duidelijk maken waaruit het risico op tegenstrijdige beslissingen bestaat en waarom het dus wenselijk is dat op de verschillende vorderingen, waaronder die van de tussenkomende partij, in één procedure wordt beslist. "Immers, of voldoende belang bij tussenkomst bestaat, moet blijken uit de vordering die gepretendeerd wordt. Die vordering behoeft niet helemaal te worden uitgesponnen, maar mag summier worden aangeduid. Als echter niet blijkt dat een (eigen) vordering wordt ingesteld, ontbreekt iedere grond voor tussenkomst."¹¹
9. Snijders merkt in zijn commentaar bij dit arrest in de Groene Serie dan ook op dat bij tussenkomst "de interveniënt in elk geval zal moeten vermelden welke vordering tegen wie hij wil instellen, omdat anders de incidentele vordering niet naar behoren kan worden beoordeeld."¹² De stelplicht en bewijslast dat is voldaan aan de eisen voor tussenkomst, waaronder in elk geval dat genoemd is welke vordering de interveniënt tegen wie wil instellen, rusten bij de partij die tussenkomst vordert, dus in deze zaak bij KLM c.s.¹³ Ook uit het arrest van het gerechtshof Den Haag inzake de gevorderde tussenkomst althans voeging door Clintel in het hoger beroep in de zaak *Shell/Milieudefensie*, volgt dat van de interveniërende partij mag worden verlangd dat zij met enige mate van nauwkeurigheid

⁶ GS Burgerlijke Rechtsvordering, art. 353 Rv, aant. 5.

⁷ GS Burgerlijke Rechtsvordering, art. 217 Rv, aant. 6.

⁸ Vgl. Hof Amsterdam 19 december 1991, *NJ* 1993,37, r.o. 3.9.

⁹ GS Burgerlijke Rechtsvordering, art. 217 Rv, aant. 5 en de verwijzingen daargenoemd.

¹⁰ Conclusie A-G Hammerstein bij HR 28 maart 2014, ECLI:NL:PHR:2014:7, par. 2.3.

¹¹ Conclusie A-G Hammerstein bij HR 28 maart 2014, ECLI:NL:PHR:2014:7, par. 2.3.

¹² GS Burgerlijke Rechtsvordering, art. 218 Rv, aant. 3.

¹³ GS Burgerlijke Rechtsvordering, art. 217 Rv, aant. 4, onder verwijzing naar HR 28 maart 2014, *NJ* 2015/206 (r.o. 4.1.4: incidenteel eiser heeft belang bij tussenkomst onvoldoende toegelicht), HR 11 september 2015, *NJ* 2015/369 (r.o. 3.5; incidenteel eiser heeft voldaan aan stelplicht en zijn stellingen zijn niet betwist) en HR 24 februari 2017, *NJ* 2017/125, *JBPr* 2017/37, m.nt. M.O.J. de Folter (Staat heeft belang bij voeging onvoldoende uitgewerkt).

omschrijft welke vordering zij in de hoofdzaak zou willen instellen of welk zelfstandig vorderingsrecht zij pretendeert te hebben.¹⁴ Het belang bij tussenkomst kan anders niet worden vastgesteld.

2.2 De pretense vorderingen van KLM c.s.

10. Ter onderbouwing van hun vordering tot tussenkomst stellen KLM c.s. dat zij voldoende belang hebben bij tussenkomst, omdat het aannemelijk is dat zij nadelige gevolgen zullen ondervinden van de instandhouding van de vonnissen in eerste aanleg. Voorts stellen zij dat zij bij toewijzing van hun incidentele vordering tot tussenkomst eigen vorderingen in de hoofdzaak zullen instellen, die zich nu nog niet laten specificeren.
11. Hoewel op zich juist is dat een partij die tussenkomst vordert, haar vordering in de hoofdzaak niet reeds 'helemaal hoeft uit te spinnen' in de incidentele memorie tot tussenkomst, moet – zoals uit de voorgaande paragraaf volgt – wel beoordeeld kunnen worden of bij die gewenste vordering voldoende belang bestaat om tussenkomst te rechtvaardigen.¹⁵ Uit de toelichting van KLM c.s. valt ten aanzien van hun beoogde vordering het volgende af te leiden. Ten eerste dient een nog in te stellen vordering er volgens KLM c.s. toe om tegen feitelijke en juridische onjuistheden uit het vonnis van de rechtbank Den Haag op te komen, ook als de Staat daar niet tegen grieft.¹⁶ Ten tweede wensen KLM c.s. in de hoofdzaak te vorderen dat de Staat verboden wordt om in navolging van het vonnis of anderszins maatregelen te nemen die een exploitatiebeperking inhouden zonder dat daarvoor de *balanced approach*-procedure is doorlopen.¹⁷
12. Een nadere precisering van hun gewenste vorderingen in de hoofdzaak is volgens KLM c.s. in dit stadium niet vereist en overigens onmogelijk, omdat de Staat nog geen memorie van grieven heeft genomen en KLM c.s. dus niet bekend zijn met de reikwijdte van het hoger beroep. Niet valt in te zien waarom KLM c.s. hun vorderingen zolang niet kunnen concretiseren, nu zij immers juist stellen ook te willen opkomen tegen stellingen waartegen de Staat niet grieft. Bovendien hebben KLM c.s. zelf de keuze gemaakt om in het huidige (vroeg) stadium van de procedure in hoger beroep hun incidentele memorie te nemen. Op grond van artikel 218 Rv hadden zij dit ook later in de procedure kunnen en mogen doen. De gevolgen van de keuze om op dit moment de vordering tot tussenkomst c.q. voeging in te stellen dienen dan ook voor rekening van KLM c.s. te blijven.
13. Uit de toelichting van KLM c.s. volgt in elk geval dat de tussenkomst er vooral op is gericht om in het hoger beroep de eigen gezichtspunten en belangen naar voren te brengen zonder daarbij gebonden te zijn aan de grenzen van de rechtsstrijd in het hoger beroep tussen de Staat en RBV. Zoals RBV hierna toelicht, rechtvaardigt het belang om eigen grieven of gezichtspunten naar voren te brengen een tussenkomst uitsluitend als die grieven of gezichtspunten dienen ter ondersteuning van een zelfstandige vordering. Noch de beweerdelijke feitelijke of juridische onjuistheden zelf, noch de beweerdelijke noodzaak tot het volgen van de in de Geluidsverordening omschreven procedure (die in wezen dus ook

¹⁴ Gerechtshof Den Haag 25 april 2023, ECLI:NL:GHDHA:2023:735 (*Clintel/Milieudefensie en Shell*), r.o. 5.30.

¹⁵ Zie ook rnr. 6.6 van de incidentele memorie tot tussenkomst althans voeging van KLM c.s., waar wordt verwezen naar de annotatie van H.B. Krans bij HR 28 maart 2014, ECLI:NL:HR:2014:768, *NJ* 2015/206 m.nt. H.B. Krans.

¹⁶ Incidentele memorie tot tussenkomst althans voeging van KLM c.s., rnr. 8.2 en 8.3.

¹⁷ Incidentele memorie tot tussenkomst althans voeging van KLM c.s., rnr. 8.3 en 8.4

een onjuistheid in het vonnis van de rechtbank betreft), valt te beschouwen als een zelfstandige vordering jegens de Staat of RBV. Voor zover wel van een concrete vordering of vorderingsrecht jegens de Staat of RBV sprake zou (kunnen) zijn, mocht van KLM c.s. worden verlangd dat zij daarover in de incidentele memorie meer duidelijkheid verschaffen.

14. Daarover zij, voordat tot nadere bespreking van de beweerdelijke vorderingen van KLM c.s. wordt overgegaan, nog het volgende opgemerkt. Het is op zich juist dat de figuur van tussenkomst ook in hoger beroep openstaat, en dat daarvoor geen andere eisen gelden dan in eerste aanleg. Het vereiste belang van de interveniënt bij tussenkomst ziet dan vanzelfsprekend ook op tussenkomst in *de zaak die voorligt in hoger beroep*. Voor zover KLM c.s. belang hadden bij interventie in de procedure voor de rechtbank Den Haag, bestond die mogelijkheid toen evenzeer. Hadden zij die mogelijkheid destijds benut, dan hadden KLM c.s. thans ook eigen grieven tegen dat vonnis kunnen formuleren. Dat zij in eerste aanleg van die mogelijkheid hebben afgezien, brengt thans mee dat voor een interventie in appel de omvang van de rechtsstrijd tussen de principale partijen leidend is (behalve dus voor zover het een zelfstandige vordering betreft). Het instrument van tussenkomst is immers niet bedoeld als verkapte beroepsinstantie voor derden-partijen.
15. Uit hetgeen KLM c.s. te dien aanzien hebben gesteld, wordt niet duidelijk welk zelfstandig vorderingsrecht de afzonderlijke eisers in incident jegens de Staat dan wel RBV menen te kunnen doen gelden, laat staan hoe dit beweerd vorderingsrecht toekomt aan alle afzonderlijke eiseressen in het incident tot tussenkomst.¹⁸ De vordering tot tussenkomst moet daarom worden afgewezen.

2.2.1 *Het "rechtzetten van onjuistheden"*

16. KLM c.s. stellen dat de vonnissen van de rechtbank Den Haag "verschillende feitelijke en juridische onjuistheden bevatten die blijkens de overwegingen van de rechtbank relevant zijn voor haar oordeel" en die "in een nadere memorie zullen worden benoemd en toegelicht".¹⁹ Zij willen daarmee bereiken dat "deze onjuistheden en de daarop gebaseerde oordelen niet tegen de Luchtvaartmaatschappijen kunnen worden ingeroepen of ten nadele van hen kunnen komen."²⁰ Uit deze stellingen valt echter niet op te maken dat KLM c.s. een zelfstandige vordering hebben jegens één van de partijen in deze procedure, noch dat KLM c.s. voldoende belang bij een dergelijke vordering zouden hebben.
17. Zoals gezegd hebben KLM c.s. niet, althans niet voldoende, duidelijk gemaakt hoe het mogelijk nadeel dat zij zeggen te kunnen ondervinden van de uitspraak tussen RBV en de Staat in het appel, zich vertaalt of kan vertalen in een zelfstandige vordering jegens een van beide partijen. Het feit dat zij mogelijk nadeel ondervinden van instandhouding van de vonnissen van de rechtbank kan – bij gebreke van een vordering(srecht) – hooguit aanleiding zijn voor een voeging aan de zijde van de Staat, die immers ook vernietiging van die vonnissen nastreeft²¹ en die bovendien om schorsing van de uitvoerbaarheid bij

¹⁸ Zou dat belang al ten aanzien van één van de eisers worden vastgesteld, dan ligt het voor de hand dat de andere partijen zich daarbij voegen.

¹⁹ Incidentele memorie tot tussenkomst althans voeging van KLM c.s., rnr. 8.2 en 8.3.

²⁰ Incidentele memorie tot tussenkomst althans voeging van KLM c.s., rnr. 8.3.

²¹ Appeldagvaarding van de Staat, 17 juni 2024.

voorraad heeft verzocht,²² zoals ook de luchtvaartmaatschappijen wensen.²³ Ter ondersteuning van hun positie en belangen zijn KLM c.s. ook als gevoegde partij in de gelegenheid om beweerdelijke onjuistheden naar voren te brengen die relevant zijn voor de afweging van het hof en die de vorderingen van de Staat ondersteunen.

18. Voor zover KLM c.s. feitelijke of juridische onjuistheden willen aanvoeren die geen betrekking hebben op een vordering van de Staat dan wel een eigen vordering, leent zich daarvoor de figuur van tussenkomst (of voeging) – en overigens meer in het algemeen de rechtszaal – niet.²⁴ Het doel van een juridische procedure, zoals ook de onderhavige, is immers het beantwoorden van een specifieke voorgelegde rechtsvraag, c.q. het beslechten van een juridisch geschil tussen partijen, door toewijzing of afwijzing van concrete vorderingen die leiden tot een vonnis dat tussen partijen kracht van gewijsde heeft. De rechter zal met dat doel de relevante rechtsgronden en de door partijen aangevoerde relevante omstandigheden in ogenschouw dienen te nemen. Van de rechter kan echter niet worden verlangd (noch is het wenselijk) dat hij méér doet en het debat in rechte verder uitbreidt dan de beantwoording van die voorgelegde rechtsvraag. Indien een partij daar belang bij heeft, kan zij eigen argumenten aanvoeren om het standpunt van een van de partijen in het geschil te ondersteunen (voeging). Voor een tussenkomst, en daarmee een zelfstandige positie in het geding, is het enkel stellen van een belang onvoldoende: daarvoor moet steeds sprake zijn van een vordering. Een andere interpretatie komt tevens in strijd met de goede procesorde. Er is dan immers geen juridische noodzaak of rechtvaardiging voor de uitbreiding van het rechtsdebat met aanzienlijke vertraging en complicering van de procedure - en de daarmee gepaard gaande kosten en voortduring van de door de rechtbank vastgestelde schending van artikel 8 EVRM - tot gevolg. Van RBV kan niet worden gevergd dat zij verweer voert tegen 'juridische of feitelijke onjuistheden' voor zover die niet ten grondslag worden gelegd aan een concrete rechtsvordering of verweer.
19. Een zelfstandig vorderingsrecht is in elk geval niet gelegen in de behoefte eigen argumenten naar voren te brengen waaruit volgt – zoals ook de Staat vordert - dat het bestreden vonnis moet worden vernietigd en de vorderingen van geïntimeerden moeten worden afgewezen.²⁵ Dat volgt ook met zoveel woorden uit het arrest van dit hof in het incident tot tussenkomst van Clintel in het hoger beroep van de Staat tegen Milieudefensie:

Clintel heeft allereerst aangevoerd dat zij op basis van eigen argumenten een vordering tot vernietiging van het bestreden vonnis wil instellen. Het hof neemt aan dat Clintel dus van mening is dat zij een zelfstandig vorderingsrecht jegens Milieudefensie c.s. heeft op basis waarvan zij de vernietiging van het bestreden vonnis kan verlangen. Clintel heeft echter niet toegelicht wat dat zelfstandige vorderingsrecht is. De omstandigheid dat Clintel in deze procedure argumenten naar voren wil brengen waarop zij haar standpunt baseert dat – kort gezegd – geen sprake

²² Incidentele memorie tot schorsing van de tenuitvoerlegging van de Staat, 24 september 2024.

²³ Incidentele memorie tot tussenkomst althans voeging van KLM c.s. rnr. 11.2. Zoals volgt uit de gelijktijdige antwoordmemorie van RBV in het incident tot schorsing van de tenuitvoerlegging, refereert RBV zich te dien aanzien aan het oordeel van het hof.

²⁴ Zie ook Snijders, GS Burgerlijke Rechtsvordering art. 217 Rv, aant. 2, onder verwijzing naar Hof Arnhem Leeuwarden, 8 december 2020, ECLI:NL:GHARL:2020:10256: "Geen belang in de zin van art. 217 Rv is dat de derde zich met de procesvoering wil bemoeien omdat hij daarbij belang heeft".

²⁵ Gerechtshof Den Haag 25 april 2023, ECLI:NL:GHDHA:2023:735 (*Clintel/Milieudefensie en Shell*), r.o. 5.31; gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 15 december 2020, ECLI:NL:GHARL:2020:10442, r.o. 3.2. Zie ook: gerechtshof Amsterdam 25 juni 2019, ECLI:NL:GHAMS:2019:2124, r.o. 2.5.

is van een klimaatcrisis, is onvoldoende om een zelfstandig vorderingsrecht jegens Milieudefensie c.s. aan te nemen. Hetzelfde geldt ook voor andere argumenten die Clintel na tussenkomst zou willen aanvoeren. De behoefte eigen argumenten naar voren te brengen waaruit volgt dat het bestreden vonnis moet worden vernietigd, levert geen zelfstandig vorderingsrecht op dat tussenkomst kan rechtvaardigen.²⁶

20. Voor de goede orde zij opgemerkt dat Clintel in de hiervoor genoemde zaak al kennis had kunnen nemen van de memorie van grieven van Shell. Net als KLM c.s., wenste Clintel evenwel niet aan die grenzen van de rechtsstrijd tussen partijen gebonden te zijn, en haar eigen grieven te kunnen aanvoeren door middel van de tussenkomst. Het arrest maakt duidelijk dat het instrument van tussenkomst daar niet voor is bedoeld. Het aanvoeren van grieven valt niet als een zelfstandige vordering jegens één van de partijen te beschouwen.

2.2.2 De gestelde toepasselijkheid van de in de Geluidsverordening omschreven procedure

21. Voorts stellen KLM c.s. een vordering te willen instellen die ertoe strekt dat de Staat – “in navolging van het Vonnis of anderszins” – slechts maatregelen neemt die een exploitatiebeperking inhouden als daarvoor de *balanced approach*-procedure van de Geluidsverordening is doorlopen.²⁷ In dat verband stellen KLM c.s. dat uit het arrest van de Hoge Raad van 12 juli 2024 volgt (en dus dat geldend recht is) dat een *balanced approach*-procedure doorlopen dient te worden voor iedere vorm van exploitatiebeperking.²⁸
22. Ook deze beweerdelijke vordering betreft in wezen een grief tegen het vonnis van de rechtbank, die immers oordeelde dat de *balanced approach*-procedure niet van toepassing was. Uit de incidentele memorie houdende schorsing van de tenuitvoerlegging van de Staat blijkt reeds dat de Staat eveneens van mening is dat de procedure van de Geluidsverordening moet worden doorlopen, hetgeen volgens de Staat in elk geval moet leiden tot schorsing van de uitvoerbaarheid en vernietiging van het vonnis op dat punt.²⁹ De ‘vordering’ van KLM c.s. (die naar haar aard geen werkelijke vordering inhoudt) is dus niet anders dan de vordering van de Staat zelf. Ook hier is derhalve niet een tussenkomst, maar mogelijk voeging op zijn plaats.
23. Voor de goede orde merkt RBV op dat zij een andere lezing van het arrest van de Hoge Raad voorstaat dan de Staat, KLM c.s. en IATA. Die inhoudelijke discussie valt evenwel buiten het bestek van deze memorie. Wel is van belang dat het hof bij het in stand laten dan wel vernietigen van het vonnis van de rechtbank vanzelfsprekend het recht dient toe te passen. Voor zover het hof de overwegingen van de Hoge Raad van toepassing acht op de onderhavige situatie, zal het daarmee dus ook rekening moeten houden. Temeer nu RBV subsidiair heeft gevorderd dat de Staat de door haar voorgestane hinderreductie inzet maakt van de *balanced approach*-procedure, indien de rechtbank die verplichting wel

²⁶ Gerechtshof Den Haag 25 april 2023, ECLI:NL:GHDHA:2023:735 (*Clintel/Milieudefensie en Shell*), r.o. 5.31.

²⁷ Incidentele memorie tot tussenkomst althans voeging van KLM c.s., rnr. 8.4; Verordening (EU) nr. 598/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 16 april 2014 inzake de vaststelling van regels en procedures voor de invoering van geluidsgerelateerde exploitatiebeperkingen op luchthavens in de Unie binnen het kader van een evenwichtige aanpak, en tot intrekking van Richtlijn 2002/30/EG, PbEU 2014, L 173/65.

²⁸ Incidentele memorie tot tussenkomst althans voeging van KLM c.s., rnr. 7.3; HR 12 juli 2024, ECLI:NL:HR:2024:1061.

²⁹ De Staat spreekt in dat verband zelfs van een ‘kennelijke misslag’, zie Incidentele memorie houdende schorsing van de tenuitvoerlegging van de Staat, h. 3.

aanwezig acht. De vraag of er een verplichting bestaat om de *balanced approach*-procedure te doorlopen ligt dus al in de rechtsstrijd besloten, en zal door het hof ook ambtshalve moeten worden beantwoord.

24. Van een zelfstandige vordering van KLM c.s. jegens de Staat of RBV is dus ook hier geen sprake. Ten overvloede zij daarbij nog opgemerkt dat KLM c.s. het kennelijk mogelijk achten dat het hof in dezelfde procedure enerzijds de Staat veroordeelt tot het nemen van maatregelen die een exploitatiebeperking inhouden binnen een bepaalde termijn, en anderzijds de Staat op vordering van KLM c.s. verbiedt om dat te doen tenzij aan bepaalde randvoorwaarden is voldaan. Het spreekt voor zich dat het hof niet tot een dergelijke veroordeling kan komen voor zover uitvoering van het bevel niet rechtmatig zou zijn. Anders gezegd: als het hof aanleiding zou zien om de pretense vordering van KLM c.s. over de *balanced approach*-procedure toe te wijzen, kan het redelijkerwijs al niet komen tot afwijzing van de door de Staat verlangde vernietiging op dat punt (of tot toewijzing van enige vordering van RBV die aan het geldend recht op dit punt voorbijgaat), waarmee dus ook het belang aan de pretense vordering komt te ontvallen.
25. Ten slotte geldt dat KLM c.s. evenmin (voldoende) belang hebben bij tussenkomst voor zover de beweerdelijke vordering ziet op maatregelen die een exploitatiebeperking inhouden die de Staat niet in navolging van het vonnis, maar “anderszins” neemt.³⁰ Het belang van een tussenkomende partij moet immers kunnen worden gerelateerd aan de nadelige gevolgen die zij van de uitspraak in de hoofdzaak kan ondervinden, als gevolg waarvan benadeling of verlies van een recht van de tussenkomende partij dreigt, dan wel diens positie anderszins kan worden benadeeld.³¹ KLM c.s. hebben met hun mogelijke vordering ‘anderszins’ echter kennelijk juist de situatie voor ogen dat niet de uitspraak in de hoofdzaak, maar een andere omstandigheid (zoals politieke wil) tot een voorgenomen exploitatiebeperking leidt. Dat is in de huidige context niet alleen onwaarschijnlijk, maar hangt in elk geval niet samen met – laat staan dat zij het gevolg zou zijn van – het onderhavige geding. Die theoretische mogelijkheid verschaft KLM c.s. dus ook geen belang om in de onderhavige procedure te interveniëren.³²

2.3 Geen tussenkomst of voeging in het incident tot schorsing van de uitvoerbaarheid

26. KLM c.s. hebben het hof gevraagd eerst een beslissing te nemen op hun vordering tot tussenkomst althans voeging, opdat zij ook als tussenkomende c.q. gevoegde partij kunnen deelnemen in het incident tot schorsing van de uitvoerbaarheid. Met het oog op de gelijktijdige behandeling van alle incidenten is aan KLM c.s. de gelegenheid geboden om op de vordering van de Staat tot schorsing van de uitvoerbaarheid te reageren. Ook voor dit incident geldt, dat KLM c.s. niet hebben duidelijk gemaakt welke zelfstandige vordering zij *in het incident* zouden willen of kunnen doen gelden. Zeker in het licht van de door KLM c.s. zelf genoemde aankondiging van de minister dat het schorsingsverzoek zou worden ingediend, had het op de weg van KLM c.s. gelegen om haar eigen daarmee samenhangende vordering te concretiseren. Veeleer blijkt uit de toelichting dat de interveniërende partijen net als de Staat menen dat de uitvoerbaarheid dient te worden opgeschort.

³⁰ Incidentele memorie tot tussenkomst althans voeging van KLM c.s., rnr. 8.4.

³¹ HR 28 maart 2014, ECLI:NL:HR:2014:768 (*Fiar/Thuiskopie*), r.o. 4.1.2.

³² Vgl. Rechtbank Amsterdam 6 maart 2024, ECLI:NL:RBAMS:2024:2011, r.o. 5.2.

27. KLM c.s. hebben bij interventie in het incident ook overigens geen belang, nu (i) reeds de Staat om schorsing van de uitvoerbaarheid heeft verzocht (hetgeen hooguit tot voeging kan leiden, ware het niet dat); (ii) RBV zich ten aanzien van dat verzoek aan het oordeel van het hof refereert.³³

3 CONCLUSIE

28. De vordering tot tussenkomst van KLM c.s. moet worden afgewezen. Voor de subsidiaire vordering tot voeging in de hoofdzaak refereert RBV zich aan het oordeel van het hof. Voor zover de vordering tevens ziet op het incident tot schorsing van de uitvoerbaarheid, moet ze worden afgewezen.
29. RBV verzoekt het hof voorts om haar beslissing in het incident tot tussenkomst althans voeging uitvoerbaar bij voorraad te verklaren,³⁴ en de zaak voor verdere behandeling van de hoofdzaak weer op de rol te plaatsen voor het nemen van de memorie van grieven door de Staat. In elk geval wil RBV voorkomen dat de voortvarende behandeling van de hoofdzaak, die immers een einde moet maken aan de door RBV aan de orde gestelde schendingen, door de incidentele vorderingen tot tussenkomst althans voeging wordt doorkruist.
30. RBV verzoekt het hof verder om KLM c.s. te veroordelen in de kosten van het incident, ook als de primaire, dan wel de subsidiaire vordering wordt toegewezen. De belangenafweging ten aanzien van de goede procesorde die ten grondslag ligt aan de toewijsbaarheid van een incidentele vordering tot voeging of tussenkomst, dient naar oordeel van RBV ook een rol te spelen bij de toe- of afwijzing van een eventuele proceskostenveroordeling in dat incident. Tussen partijen bestaat een grote onevenredigheid van financiële middelen. Het ontbreekt de luchtvaartmaatschappijen niet aan middelen om hun belangen zowel binnen als buiten de rechtszaal voor het voetlicht te brengen; RBV is voor het voeren van deze procedure - waarin zij een algemeen belang aan de orde stelt³⁵ - afhankelijk van donaties van haar achterban. Daarbij wordt met interventie de procedure significant gecompliceerd, hetgeen ook tot extra kosten leidt. De vertraging die de hoofdzaak daarvan ondervindt leidt bovendien tot een verlenging van de schendingen die door de rechtbank Den Haag zijn vastgesteld en die dagelijks door de achterban van RBV worden ondervonden. Ook als KLM c.s. met het oog op hun belangen in staat worden gesteld als procespartij aan de procedure deel te nemen, meent RBV dat zulks niet voor haar rekening dient te komen.
31. Voor zover het hof KLM c.s. zal toelaten in de procedure merkt RBV met het oog op de goede procesorde nog het volgende op. KLM c.s. hebben hun standpunten vooralsnog in een enkele memorie tot uitdrukking gebracht. IATA heeft per nagekomen incidentele memorie laten weten zich, als zij tot de procedure wordt toegelaten, in het verdere verloop daarvan aan te zullen sluiten bij de KLM c.s.³⁶ RBV meent dat de goede procesorde in het geding komt als deze partijen – die zich immers uitdrukkelijk op de overeenkomstigheid van hun positie en belangen beroepen – zich wel in afzonderlijke memories en mondelinge bijdragen zouden uitlaten. Voorts dient ook de maximum omvang van processtukken de goede procesorde, zeker in een procedure met talrijke interveniënten. RBV meent dat KLM

³³ Zie Antwoordmemorie van RBV in het incident tot schorsing van de tenuitvoerlegging, 12 november 2024.

³⁴ Vgl. Snijders in GS Burgerlijke Rechtsvordering, art. 218 Rv, aant. 5.

³⁵ Tussenvonnissen rechtbank Den Haag, 15 november 2023, r.o. 5.9.

³⁶ Incidentele memorie tot tussenkomst althans voeging van IATA, rnr. 6.2.

c.s. en IATA als interveniërende partijen in staat zouden moeten zijn om hun standpunten te onderbouwen binnen de daarvoor in het procesreglement gestelde maximum-omvang, zeker voor zover zij als gevoegde partijen het standpunt van de Staat ondersteunen.

i/n

Advocaat